

IN BUREN

Titel

bure'fiek, s. de. Scheldnaam voor inwoner van Buren. Rijmpje: -, *skiet op 'e diek, skiet op 'e dam, alle kraaien pikke erfan*; ook: -, *sat op 'e diek, sat op 'e dam, alle kraaien pikke erfan*. → *bureturk*.

'drinkeldoaie, [drlŋkɛldo.iə] s. de, -n. Oude benaming voor aangespoelde drenkeling (bij sommige eilandbewoners is nog een stuk grond benoorden het dorp Buren bekend als *ut lân fan de drinkeldoaien*; volgens de overlevering zouden hier vroeger de aangespoelde drenkelingen begraven zijn); drinkeldeade. → *drinkeling*.

duun, (O) [dün] s. de, *dunen*, -tje; **'dune**, [dünə] (W) s. de, -n, *duuntke*. Duin, dún. *Un hôlle* -, een duinpan. *Achter un louwe* -, in de luwte van een duin. *Doe wij kiende's ware, speulde we op 'e hoge - in ut Faarwater*, toen wij kinderen waren, speelden wij op het hoge duin in het Vaarwater (duingebied achter Buren).

kerke'pâd, [-pɑ:t] s. ut. Weg naar de kerk, inz. tussen Nes en Buren (benaming dateert uit de tijd toen er nog geen verharde weg was); tsjerkepaad. → *kerkewech*.

koai, [ko.i] s. de. Kooi; koai. *Te - gaan, in de - gaan*, naar (de) kooi, te kooi gaan, naar bed gaan.

Koai, s. de. Kooiplaats (bij Buren); Koai. *Sij woâne op 'e* -, zij wonen op de Kooiplaats.

koai'dôbbe, s. de. Kooivijver, vijver in eendenkooi; koaidobbe.

'koaifeugel, s. de, -s. Vogel die in de eendenkooi is gevangen; koaifûgel.

'koaihondje, (O); **'koaihondke**, (W); s. ut, -s. Kooihondje; koaihûntsje.

'koaihondke, s. ut, → *koaihondje*.

koai'huus, [-hüs] s. ut. Huis van de kooiker; koaihúske.

'koaiker, [ko.i.kər] s. de, -s. Kooiker; koaiker.

'koairecht, s. ut. Kooirecht, recht waarbij wordt bepaald, dat binnen 1200 Nederlandse ellen, vanuit het midden van de eendenkooi gerekend, niet mag worden gejaagd; koairjocht.

I oast, [o.ɑst] s. ut. Oosten; east. *Om - weze* (O), in het kwelder- en duingebied tussen Kooi en Oerd zijn. *Om* - (W), in Nes of Buren.

II oast, adj. & adv. Oost; east, oast. *De wien is* -.

'oastan, adv. Oostwaarts, in oostelijke richting; eastoan. - *gaan* (O), naar de Oerdlakte gaan. - *gaan* (W), naar Nes of Buren gaan.

oastind, (accent wisselt), s. ut. Oosteinde; eastein. *Hij is naar ut - (O)*, hij is (vanuit Hollum) naar Buren of Nes, (of:) hij is (vanuit Buren) naar het gebied tussen Kooiduinen en Oerd.

'skó'stiënrecht, (O) s. ut. Een op basis van bewoning toegekend oud grazingsrecht i.v.m. de verdeling van weidegrond ("die gedurende den winter een schoorsteen had rokende gehad" had het recht tot het weiden van het vee dat hij in die tijd op stal had gehad, in de "gemene" weide van Buren).

'steiger, s. de. Steiger; ste(i)ger. **1.** aanlegplaats voor vaartuigen. *De Bure -*, *de Nessemer -*, de steiger van Buren, van Nes. **2.** bouwconstructie. *Ut huus staat in 'e -s*.

turk, (O & Ba); **tôrk**, [tɔ:rk] (H); s. de, -en. Turk. *Soa swa't as un -*, gez. van iemand die er vies uitziet. *Bure -*, spotnaam voor inwoner van Buren. → *fiek*.

fe'noat, [fəno.ɑt] s. de, -en. **1.** Vennoot; fennoat. **2.** De Vennoot is het waddenkweldergebied tussen Kooiduinen en Oerd, zomers dienst doend als gemeenschappelijk weidegebied voor schapen en jongvee. Beweidning vindt plaats naar rato van het aantal aandelen per aandeelhouder. Elk aandeel geeft recht op het laten weiden van een *hâlfbeest*, d.w.z. een hokkeling, een enterpaard of twee schapen. Twee aandelen geven weiderecht voor een *folbeest*, d.w.z. een twee- of meerjarige koe of een paard of twee *hâlfbeesten*. Oorspronkelijk waren er 560 aandelen. Doordat de begroeide oppervlakte zich uitbreidde, werden er later nog 60 aandelen extra uitgegeven.

'flakte, s. de, -s. Vlake; ook als oude benaming voor de vloer van de woonkamer; flakte. *Je op 'e -houwe*, zich op de vlakte houden, zijn mening niet geven. *Op 'e - (O)*, op de kwelder tussen Kooiduinen en Oerd. → *oer'dflakte*.

'kôbbeplak, (O) s. ut. Meeuwenkolonie bij het Oerd.

oe'd'flakte, (O) s. de. Oerdvlakte, kwelder tussen Kooiduinen en Oerd. → *flakte*.

oe'dheks, (accent wisselt), s. de. Oerdheks, heks van het Oerd. → *Ritskemoai*.

oe'dhut, (accent wisselt), s. de. Oerdhut, vroeger koffiehuis op het Oerd. (De oerdhut, een ontspanning voor bezoekers van het Oerd, werd in 1934 geopend en in 1941 op last van de Duitse bezetters weer afgebroken).

'oe'dwagen, s. de. Wagen voor uitstapje naar het Oerd (vroeger was het bij velen de gewoonte om jaarlijks met familie en kennissen per paard en wagen een dagje naar het Oerd te gaan. Op de terugweg werd bij het passeren van toegangshekken of dorpen vanaf de *oe'dwagen* veelal lekkers gestrooid voor langs de weg wachtende kinderen).

'Ritskemoai, s. Heks van het Oerd; Ritskemuoi. Volgens de legende lokte Ritskemoai bij stormweer de schepen naar het strand met een lantaarn. Wanneer een schip was vergaan maakte zij zich meester van de aangespoelde spullen. Op zekere dag vond zij tussen het wrakhout haar zoon en zeeman Sjoerd.

'dwa'sskerm, s. ut. Een langs de vangpijp geplaatst rietscherf (in een eendenkooi); dwersskerm.

'eendekoai, -[ko.i] s. de. Eendenkooi; einekoai.

'fangpiip, de, -*pien*. Vangpijp (in eendenkooi); fangpiip.

'feugelkoai, -[ko.i] s. de. **1.** Vogelkooi; fûgelkouwe. **2.** eendenkooi; einekoai.

'lienroer, * s. ut. Geweer, met een lijn aan de haan of trekker verbonden met een deur, waardoor het bij het openen hiervan afgaat (ter nachtelijke beveiliging van eendenkooien); linerroer.

'makkehok, s. ut. Hok voor tamme eenden in eendenkooi; makhok.

I mim, (O) s. de, -*men*, -*ke*. Moeder (soms ook grootmoeder); mem. *Òde* -, oma. → *mam*, *moe*.

II mim, s. de, -*men*. Vrouwenborst; mem.

'mimkesaaier; **'mimmesaaier**, (O); s. de. Moederskind; memmepop. → *saaier*.

'mimmesaaier, s. de, → *mimkesaaier*.

'binnendunen, s. plur. Binnenduinen, landinwaarts gelegen duinenrij; binnendunen. *Ik sâch twie reeën in 'e* -, ik zag twee reeën in de binnenduinen.

'blinke'd, [bliŋkət] s. de, -s. Hoge kale duintop (komt veel voor in plaatsaanduidingen: *Oe'demer*, *Bure*, *Witte*, *Ballumer Blinke'd*); blinker.

'butendunen, s. plur. Buitenste rij duinen; bûtendunen.

'dunehoai, (W); **'duunhoai** (O); s. ut. Hooi van de duinlanden; dúnhea.

'duunbes, s. de. Duinbes (*Oxycoccus macrocarpos*); dúndoarn.

duundoa'n, s. de, → *duundoarn*.

'duundoarn, **'duundoa'n**, s. de. In: *blâuwe* -, blauwe zeedistel (*Eryngium Maritimum* L.); dúnstikel. → *distel*.

'duunea'pel, -[l.əpəl] s. de, -s. Duinaardappel; dúnierappel.

'duunerf, s. ut. Duinvogelmuur (*Stellaria pallida* Pire); dúnerf.

'duunfioalke, (W); **'duunfioe'ltje**, (O); s. ut, -s. Duinviooltje (*Viola curtisii* L.); dúnfioeltsje.

'duunfioe'ltje, s. ut, → *duunfioalke*.

'duunglop, -[glop] s. ut, -*je* (O), -*ke* (W). Duinpan; dúngloppe.

'duungoëd, -[gu.ət] s. ut. Gemaaid duingras (doorgaans van niet al te beste kwaliteit); dúnguod.

'duunhoai, s. ut, → *dunehoai*.

'duunkram, s. de. Zandzegge (*Carex arenaria* L.); dúnkram. → *duunspieker*, *kram*.

'**duunlân**, -[ld:n] s. ut. Gras- of bouwland in de duinen; dúnlân. *Ea'pels staan hêwwe in ut* -, aardappelen hebben staan op het bouwland in de duinen.

'**duunluus**, '**duuntiek**, s. de. Teek; tyk.

'**duunrèed**, s. ut. Duinriet (*Calamagrostis epigejos* L.); dúnpûsterreid.

'**duunroäsje**, (O); '**duunroaske**, (W); s. ut, -s. Duinroosje (*Rosa pimpinellifolia* L.); dúnroaske.

'**duunrusk**, s. de, -en. Duinrus (*Juncus alpino-articulatus* Chaix); dúnrusk.

'**duunsân**, -[sd:n] s. ut. Duinzand; dúnsân.

'**duunspieker**, s. de. Zandzegge (*Carex arenaria* L.); dúnkram. → *duunkram*.

'**duunstiekel**, (W) s. de. In: *blâuwe*-, blauwe zeedistel (*Eryngium maritimum* L.). → *distel*.

'**duuntiek**, s. de, → *duunluus*.

'**duuntop**, s. de, -pen. Duintop; dúnkop.

'**eirôlle**, -[rɔ:lə] (Ba) v., *hêw eirôld*; '**eislaan**, (W) v., *hêw eislagen*; '**eismiete**, (O) v., *hêw eismeten*; '**paaseigoaie**, v., *hêw paaseigoaid*. Volksgebruik met Pasen, waarbij vanaf de top van een duin eieren omlaag worden gegooid tot ze stuk zijn (vroeger op de middag van de derde, thans van de eerste en tweede paasdag trekken groepjes kinderen naar de *eislaandersdune* (W) of het *paasduun* (O), waarbij ieder een aantal gekleurde, hardgekookte eieren meeneemt; het kleuren van de eieren werd vroeger wel in thee- of koffiewater gedaan of met behulp van rode bieten of uienschillen gedrenkt in azijn, later werd meer gebruik gemaakt van eierverf; stuk gegooide eieren worden opgegeten; momenteel staat vaak niet meer een bepaalde duin centraal, maar bevinden groepjes deelnemers zich verspreid in de duinen). → *eiskule*.

fer'stue, [fə]- v., *ferstoof*, *is ferstoven*. Verstuiven; ferstowe. *De dunen ferstuve deur de hâ'de wien* (W) / *wind* (O), de duinen verstuiven door de harde wind.

I glop, (W) s. ut, -ke. Kleine beschutte ruimte in de duinen; gloppe.

II glop, (O) s. ut, -pen, -je. Open ruimte tussen de duinen (is vaak groter dan *I glop*); gloppe.

'**hagedoarn**, -[do.ɑɹn] (O); '**hagedoa'n**, -[do.ɛɹn] (W); s. de. Duindoorn (*Hippophae rhamnoides* L.); hagedoarn. *Un - in 'e foet hêwwe*, een doorn (van de duindoorn) in zijn voet hebben.

II helm, s. de, -en. Helm; helm. **1.** helmgras (*Ammophila arenaria* L. Link). -en *groeie op 'e strânsdunen*, helmgras groeit op de duinen langs het strand. **2.** spriet van helmgras.

'**helmdune**, s. de, → *helmduun*.

'**helmduun**, (O) s. de, -dunen; -tje; '**helmdune**, (W) s. de, -n, -duuntke. Duin beplant met helmgras; helmdún.

kaap, s. de. Toestel van hoge palen op dijk of duin, bij dag dienende als landmerk voor zeevaarders; kaap.

louw, [lou] (O) adj., -er, -ste. Luw; lij. *Achter 'e -e duun*, in de luwte van een duin. → *lij*.

'louwte, (O) s. de. Luwte; lijte. *Se stane te praten in 'e - fan huus*, ze staan te praten in de luwte van het huis. → *lijte*.

möllens'duun, [mɔlɛsdün] (O) s. de. Duin waarop de molen van Nes staat; moledún. Rijmraadsel (O): *Achter de - lei un òòd pea'd bruun, al sien darmen leie ferkea'd, ra, ra, ra, wat waar dat foar un pea'd?* Antwoord: omgeploegd land. → *beppe*.

paasduun, (O) (accent wisselt) s. de. Duin waarop met Pasen het *paaseigoaien* plaatsvindt; peakedún.

riis, [ri:s] s. de, *rozen*, -ke. Kruipwilg (*Salix repens* L.); *rozen*. Veelal gebruikt als plur.: *rozen*. *Rizen groeie in dunen*, kruipwilg groeit in de duinen.

'ruuchte, s. de. Ruigte, allerlei wild gewas (inz. droog gewas op duingrond); rûchte.

'sândune, (W); **'sânduun**, (O); s. de, -*dunen*. Duin van stuifzand; sândún.

strân'dunen, (W); **strâns'dunen**, (O); s. plur. De duinenrij langs het strand; strândunen.

'stuufdune, (W) s. de, -n, -*duuntke*; **'stuufduun**, (O) s. de, -*dunen*, -*tje*. Stuifduin, opgestoven duin; stodún.

'uutstuve, v., *stoof uut, is uutstoven*. Uitstuiven; útstowe. *De dunen binne uutstoven*, de duinen zijn uitgestoven.